

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till arbetslöshetens bekämpande; given Stockholms slott den 5 mars 1920.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att för bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder, anvisa dels på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 8,000,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 2,000,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. Holmquist.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON,
HOLMQUIST,
OLSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmquist anförde:

*Anvisade
anslag och
gällande
bestämmelser.*

Av 1914 års senare riksdag bemyndigades Kungl. Maj:t att såsom bidrag till understödjande av arbetslösa använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av förslagsvis 5,000,000 kronor. Kungörelse i ämnet utfärdades den 28 september 1914 (svensk författningssamling nr 237); och påbörjades redan i oktober 1914 sådan understödsverksamhet, som i kungörelsen avsågs.

Sedan verkställd utredning givit vid handen, att statens andel i de till den 1 december 1915 utbetalda understöden till arbetslösa kunde beräknas uppgå i det närmaste till 425,000 kronor, föreslog Kungl. Maj:t 1916 års riksdag att till täckande av berörda kostnader å extra stat för år 1917 anvisa ett belopp å 425,000 kronor. Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

I skrivelse den 13 april 1916, nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande, har riksdagen anmält, att riksdagen dels medgivit, att med avseende å statens meddelande av understöd till arbetslösa finge tillämpas vissa ändrade bestämmelser samt att Kungl. Maj:t tills vidare finge vidtaga nödiga åtgärder för förebyggande av arbetslöshet i enlighet med av riksdagen angivna grunder, dels ock bemyndigat Kungl. Maj:t att för nu omförmälda ändamål använda och av tillgängliga medel mot framtida anmälan till ersättande förskjuta ett belopp, uppgående jämte redan för understödande av arbetslösa under år 1916 förskjutna medel till 5,000,000 kronor.

Genom kungörelse den 19 maj 1916 (svensk författningssamling nr 139) har Kungl. Maj:t därefter, med upphävande av kungörelsen den 28 september 1914, till efterrättelse fastställt ändrade bestämmelser angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har vidare 1917 års riksdag å extra stat för år 1918 anvisat dels till täckande av kostnader för arbetslöshetens bekämpande under tiden den 1 december 1915—30 november 1916 ett förslagsanslag, högst, 918,500 kronor, dels ock för bekämpande av arbetslösheten i huvudsaklig enlighet med av Kungl. Maj:t föreslagna och av riksdagen godkända grunder ett förslagsanslag, högst, 11,500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis redan under år 1917 utanordna erforderligt belopp.

Genom kungörelse den 7 december 1917 (svensk författningssamling nr 865) gjordes vissa ändringar i och tillägg till kungörelsen den 19 maj 1916.

För berörda ändamål anvisade sedermera 1918 års lagtima riksdag dels — utöver av 1917 års riksdag beviljade medel — på tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst, 12,000,000 kronor, dels ock för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 4,000,000 kronor.

Slutligen har 1919 års riksdag för enahanda ändamål anvisat dels — utöver av 1918 års lagtima riksdag beviljade medel — på tilläggsstat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 8,000,000 kronor, dels ock på extra stat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 2,000,000 kronor.

I anslutning till de av 1918 års lagtima riksdag antagna grunderna i avseende å användandet av samtidigt beviljade anslag fastställdes genom kungörelse den 16 augusti 1918 (svensk författningssamling nr 748) vissa ändringar i och tillägg till kungörelserna den 19 maj 1916 och 7 december 1917 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill.

De sålunda gällande bestämmelserna i ämnet äro av huvudsakligen följande innehåll.

Understöd må utgå dels till svensk medborgare, som fyllt 15 år, är arbetsför inom sitt yrke samt hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit arbete, dels ock till sådan persons familj, allt under förutsättning, att han under minst sex månader före det ansökan gjorts icke åtnjutit understöd av fattigvården, dock att hänsyn icke skall tagas till sådant understöd av fattigvården, som varit tillfälligt eller utgått i anledning av sökandens eller hans familjemedlemmars sjukdom eller tilldelats sökande, som uppenbarligen efter bästa förmåga sökt försörja sig och de sina, men till följd av särskilt betungande försörjningsplikt nödgats för familjens nödtorftiga uppehälle mottaga sådant understöd. Förrän understöd kan beviljas, skall undersökas, huruvida icke lämpligt tillfälle till utkomst genom eget arbete kan beredas den arbetslöse. Till understöd bidrager staten med högst 1 krona 50 öre per dag för man och hustru tillhopa, 1 krona per dag för ensam person, som fyllt 18 år, 60 öre per dag för ensam person, som fyllt 15 men ej 18 år, samt 30 öre för varje inom eller utom äktenskapet fött barn. Därest arbete på annan ort än hemorten beredes manlig familjeförsörjare mot avlöning, som är otillräcklig för att å hemorten jämväl underhålla familjen, må understöd av statsmedel efter särskild prövning utgå för familjens å hemorten kvarvarande medlemmar med tillhopa högst 1 krona för dag eller, där barn finnas och ömmande omständigheter föreligga, med tillhopa högst 1 krona 50 öre för dag. För det fall att den arbetslöse beredes ett för hans utbildning och förutsättningar främmande arbete och därvid icke från början förmår vinna rimlig utkomst, må understöd av statsmedel till honom efter särskild prövning utgå med högst 75 öre för dag och under en tid av högst 90 dagar. Samtliga dessa understöd av statsmedel utgå under förutsättning i regel, att minst samma belopp tilldelas den arbetslöse av resp. kommuns eller landstings medel, dock att enligt Kungl. Maj:ts medgivande undantag härifrån kan ske. Erhåller den arbetslöse bidrag av arbetsgivare eller arbetslöshetskassa, må understöd likväl till honom utgå, dock med högst så stort belopp, att detsamma jämte nämnda bidrag uppgår till $\frac{2}{3}$ av den å orten vanliga avlöningen för jämförlig arbetare. Understödet storlek bestämmes efter den arbetslöses större eller mindre behov och kan efter omständigheterna utgå i kontanta medel eller, helt eller delvis, i naturaförmåner. Understödstagare är vid risk av understödets indragande skyldig föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, att regelbundet anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen samt att mottaga lämpligt arbete, som an-

visas honom. Understödet skall icke äga fattigvårds karaktär eller medföra fattigvårdens rättsverkningar.

Enligt till socialstyrelsen ingångna uppgifter från de lokala arbetslöshetsorganen hava för denna *understödsverksamhet* från och med den 1 oktober 1914 utbetalats följande belopp.

	Antal kommuner		Understödens	Statens andel
	städer och	lands-	totalbelopp	beräknad
	köpingar	kommuner	kr.	till
				kr.
År 1914 (okt.—dec.)	—	—	182,659	91,330
» 1915	—	—	680,165	340,083
» 1916	—	—	80,665	40,333
» 1917	—	—	266,681	133,341
» 1918	—	—	3,342,086	2,037,006
År 1919:				
januari	27	29	417,015	260,628
februari	31	33	398,247	231,000
mars	31	34	416,776	233,710
april	32	33	358,734	196,400
maj	30	19	175,481	94,440
juni	22	12	68,462	35,466
juli	16	3	38,749	19,639
augusti	9	1	14,018	7,153
september	9	2	13,174	11,762
oktober	11	1	30,890	28,790
november	12	2	15,737	14,300
december	17	5	47,672	31,572
	—	—	1,994,955	1,165,060

Kostnaderna för understödsverksamheten hava sålunda under hela kristiden utgjort omkring 6,5 milj. kronor,¹ varav omkring 3,8 milj. kronor belöpte sig på staten. Enbart för år 1919 uppgingo kostnaderna till 1,990,000 kronor, av vilka på statens andel torde komma omkring 1,1 miljoner kronor. Med avseende härå torde böra erinras, att de särskilda omständigheter, som föreligga i fråga om arbetslösa, vilka före tobaks-

¹ Härei icke inräknade kostnaderna för den under år 1915 anordnade särskilda understödsverksamheten för tobaksarbetare, som blivit arbetslösa i samband med tobaksmonoplets genomförande.

monopoliseringen voro stadigvarande sysselsatta inom tobakshanteringen, föranlett Kungl. Maj:t att, i anslutning till 1918 års statsutskotts anvisning, genom kungörelse den 2 augusti 1919 (svensk författningssamling nr 535) förordna, att arbetslöshetsunderstöd, som jämlikt gällande bestämmelser lämnats till sådana arbetslösa men arbetsföra personer, skall helt ersättas kommunerna av statsmedel.¹ De i enlighet härmed under september—december använda statsmedlen uppgå sammanlagt till omkring 70,000 kronor, vilka ingå i nyss anförda kostnadsbelopp.

För *sysselsättande av arbetslösa* — företrädesvis sten- och textilarbetare — har under kristiden anvisats tillhoppa i runt tal 24,2 milj.² kronor. Däri ingå följande under år 1919 anvisade belopp, nämligen

till anordnande av automobilväg i Bohuslän	158,500
› fortsatt planering av flygfältet å Malmslätt m. m.	200,000
› skogssällskapets statsarbeten	4,000,000
› tillverkning av järnvägsvagnar vid flottans varv i Karlskrona	50,000
› förberedande arbeten för anläggning av en docka vid flottans varv i Stockholm	100,000
› utvidgning av en automobilväg i Bohuslän	50,000
› inköp av gatsten för statens räkning	3,675,000
› skogssällskapets statsarbeten	2,000,000

Sammanlagda beloppet av de för nu angivna arbetsföretag anvisade medlen utgör omkring 10,2 miljoner kronor. Om härtill lägges statens andel i kostnaderna för understödsverksamheten under 1919, erhålles en summa av omkring 11,3 miljoner kronor, som belastar de för året disponibla statsanslagen, tillhoppa uppgående till 12 miljoner kronor.

I den till innevarande års riksdag avlåtna statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition, som kunde komma att i ämnet avlätas, för bekämpande av arbetslösheten å extra stat för år 1921 beräkna ett förslagsanslag, högst, 2,000,000 kronor. Tillika har Kungl. Maj:t i propositionen angående tilläggsstat för år 1920 föreslagit riksdagen att å nämnda tilläggsstat för ändamålet beräkna ett förslagsanslag, högst, 8,000,000 kronor.

Arbetslöshetskommissionen.

I skrivelse den 20 nästlidne januari har nu arbetslöshetskommissionen redogjort för utvecklingen och läget å arbetsmarknaden samt för

¹ Jfr härom Kungl. Maj:ts proposition nr 66 vid innevarande års riksdag.

² Härei icke inräknat anslag till den fond, som jämlikt beslut av 1916 års riksdag upprättats för utlämnande av lån åt kommuner för inköp av gatsten till förebyggande av arbetslösheten bland stenarbetarna; å dessa medel torde viss ränteförlust åsamkas staten.

behovet av anslag för arbetslöshetens bekämpande. Kommissionen har sålunda anfört följande.

Under förra hälften av år 1919 rådde en tämligen omfattande arbetslöshet i vårt land till följd av både sviterna av handelsavspärningen under krigstiden och den efter vapenstilleståndet i november 1918 plötsligt påkomna »fredskrisen», som gjorde sig särskilt kännbar inom konfektions- och skoindustrierna. I fjol våras tedde sig därför framtidsutsikterna på arbetsmarknaden skäligen mörka. Men även denna gång blevo farhågorna icke till fulla besannade. Under försommaren skedde en långsam förbättring av konjunkturerna, som under årets lopp blev alltmera markerad för vissa industriers vidkommande. Sålunda rönte den sedan två år tillbaka svårt beträngda *textilindustrien* ett kraftigt uppsving, vilket icke blott föranledde ett fullständigt upphävande av den långvariga och svåra arbetslösheten inom detta fack, utan under hösten medfört brist på arbetskraft, särskilt kvinnlig sådan, inom västra Sveriges textilindustri. Inom *konfektions-* och *skoindustrierna* återgingo under sommaren förhållandena likaledes till det normala, och de för landsbygdens arbetarcentra så betydelsefulla *sågverks-*, *trämasse-* och *pappersindustrierna* lyckades efterhand få exporten i gång i stigande utsträckning.

Vad den andra stora gruppen av Sveriges stapelindustrier, *järn-* och *maskinbranschen* beträffar, erforo dess utsikter icke någon motsvarande ljusning. I stort sett fortsatte här, i synnerhet vid en del exportgruvor och vid järnbruken, den djupgående depression, som efterföljde den exempellösa högkonjunkturen under kriget, dock med undantag för skeppsvarven, den elektriska industrien samt några specialverkstäder, vilkas alster efterhand började efterfrågas på utländska marknader.

Med hänsyn till den viktiga roll, som *byggnadsverksamheten* sedan gammalt spelar på den svenska arbetsmarknaden, skulle man kunna förmoda, att då bostadsproduktionen av känd anledning varit avsevärt begränsad under året, detta skulle hava vållat motsvarande arbetslöshet bland berörda arbetarkategorier. Detta har dock så långt ifrån varit fallet, att det åtminstone i storstäderna snarare rätt brist på byggnadsarbetare, vilket till synes paradoxala förhållande förklaras därav, att de talrika byggnadsarbetare från landsorten, vilka eljest under säsongen till icke oväsentlig del bruka utföra förekommande husbyggen i städerna, numera på grund av bostadsbristen i stadssamhällena icke kunna få tak över huvudet i städerna utan stanna kvar över sommaren på sina hemorter, där de såväl inom jordbruket som genom den på landsbygden tämligen allmänt bedrivna byggnadsverksamheten funnit lönande sysselsättning. De i städerna bosatta byggnadsarbetarna åter hava tack vare den

rådande knappheten på arbetskraft medelst strejker och blockader kunnat driva upp sina arbetsförtjänster till en höjd, som i vissa fall i sin tur torde verka produktionshämmande. Genom byggnadsverksamhetens stagnation i städerna förminskades i en del fall arbetstillgången inom åtskilliga därav beroende *grovarbetarfack*, varigenom denna talrika lös- och säsongarbetargrupp visserligen icke blev utsatt för någon längre tids sammanhängande arbetslöshet, men icke alltid torde hava vunnit den oavbrutna sysselsättning, som under normala förhållanden brukar vara fallet. Enahanda förhållanden präglade också på grund av kolimportens stockning och den tidvisa Östersjöblockaden *hamn- och stuveriarbetet* vid flertalet av de svenska ostkusts- och öresundshamnarna.

För *jordbruket* har det gångna året ur arbetsmarknadssynpunkt i stort sett varit lika gynnsamt som 1918. Till följd av den industriella lågkonjunkturen och bostadsbristen i städerna har den under 1917 och 1918 till landsbygden återströmmande arbetskraften där kvarstannat, vilket i förening med emigrationens avstannande tills vidare på ett gagneligt sätt neutraliserat den svåra åderlätning av jordbrukets arbetarstam, som från övriga näringars sida ägt rum under den föregående högkonjunkturen. Detta mättande av jordbrukets behov av arbetskraft, varigenom fjolårets rikliga och goda skörd blev inbärgad, utan att personalbrist på något håll förspordes, har givetvis underlättats därav, att det skett vid samtidigt stegrad lönenivå för lantarbetarna.

Den inledningsvis berörda förbättringen av det allmänna konjunkturläget under försommaren i fjol framgår av de uppgifter om arbetsmarknadens läge, vilka av socialstyrelsen regelbundet kvartalsvis införskaffas från flertalet mera betydande industriföretag inom landet:

	Antal redovisade arbetare.	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom		
		mycket god.	god eller medelgod.	mindre än medelgod.
<i>1913.</i>				
1:a kvartalet	250,336	20	74	6
2:a »	266,560	21	76	3
3:e »	273,375	20	75	5
4:e »	257,916	17	78	5
<i>1914.</i>				
1:a kvartalet	253,324	16	76	8
2:a »	262,988	18	76	6
3:e »	251,145	7	61	32
4:e »	245,003	13	64	23

	Antal redovisade arbetare.	Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom		
		mycket god.	god eller medelgod.	mindre än medelgod.
<i>1915.</i>				
1:a kvartalet	249,403	20	65	15
2:a »	271,210	20	68	12
3:e »	269,636	29	63	8
4:e »	267,912	29	64	7
<i>1916.</i>				
1:a kvartalet	277,505	33	61	6
2:a »	282,373	38	57	5
3:e »	289,387	39	55	6
4:e »	277,908	39	56	5
<i>1917.</i>				
1:a kvartalet	281,923	33	53	14
2:a »	276,438	29	53	18
3:e »	268,604	26	54	20
4:e »	268,587	17	62	21
<i>1918.</i>				
1:a kvartalet	269,148	10	62	28
2:a »	254,075	12	65	23
3:e »	262,071	14	64	22
4:e »	247,624	9	60	31
<i>1919.</i>				
1:a kvartalet	253,574	5	47	48
2:a »	257,716	9	54	37
3:e »	263,599	12	60	28
4:e »	251,560	14	67	19

Under den här behandlade tidsperioden minskades sålunda det relativa antalet arbetare vid arbetsställen, för vilka arbetstillgången rapporterats såsom mycket god, högst avsevärt under år 1918 i jämförelse med rekordsiffrorna under år 1916 och förra hälften av år 1917 för att kulminera nedåt under första kvartalet under år 1919; från och med fjolårets andra kvartal inträder emellertid en förändring till det bättre, vilken fortsätter under det tredje; för det fjärde kvartalet föreligga ännu inga siffror,¹ men det finnes anledning antaga, att de komma att erbjuda en gynnsammare bild av konjunkturläget än motsvarande period ett år tidigare.

¹ Efter framställningens avlåtande hava dessa siffror blivit tillgängliga och införts i tabellen här ovan.

»Fredskrisens» övervinnande tar sig även ett tydligt uttryck i stegrad efterfrågan på arbetskraft vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, såsom ådagaläggas av efterföljande tablå, utvisande antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser:

	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Ang.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
ord- och skogsbruk:												
1913	97	84	83	66	72	71	77	87	75	77	96	92
1914	62	77	71	59	71	68	82	95	96	94	116	130
1915	100	92	90	80	85	81	95	105	87	75	84	84
1916	73	68	74	58	55	57	50	70	58	67	66	66
1917	57	59	64	58	50	46	35	49	47	69	73	79
1918	70	87	91	77	74	80	88	106	95	85	99	116
1919	122	95	90	69	67	64	74	104	94	83	110	95
Övriga näringsgre nar:												
1913	170	151	119	108	106	122	116	101	94	108	141	122
1914	147	144	119	101	98	112	103	156	130	145	217	189
1915	225	209	165	150	126	147	144	130	119	127	165	119
1916	160	145	121	101	93	100	96	99	89	102	126	107
1917	128	150	140	132	110	111	132	119	107	117	133	112
1918	160	196	184	168	153	175	168	145	124	119	133	143
1919	192	181	157	126	109	110	109	94	91	97	114	113
Samtliga näringsgrenar:												
1902—1912	182	150	119	104	106	119	118	101	93	104	141	134
1913	153	133	110	97	99	112	107	96	89	98	129	117
1914	125	127	107	91	93	104	99	133	121	128	192	182
1915	202	181	147	125	118	135	134	122	110	110	141	113
1916	138	124	109	90	85	92	82	88	79	87	106	97
1917	110	124	118	108	93	94	88	83	81	100	115	105
1918	137	167	158	143	136	156	147	131	115	109	125	139
1919	179	162	141	111	99	100	101	97	92	92	113	110

Av ovanstående siffror att döma, synes från och med vårsäsongens inbrott 1919 utbud och efterfrågan på arbetskraft hava ungefär motsvarat varandra. Den relativa tillgången på arbetskraft inom jord- och skogsbruk synes till och med hava varit något mindre under 1919 än 1918, men under november 1919, sedan avtalen om årsanställning blivit uppgjorda, visar statistiken ett överskott av arbetssökande. Den i arbetsförmedlingsstatistiken tydligt skönjbara ökningen av arbetstillgången inom

övriga näringsgrenar framgår jämväl av nedanstående tablå, utvisande antalet arbetslösa inom fackföreningarna i % av hela det redovisade medlemsantalet:

År	Jan.	Febr.	Mars	April	Maj	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Dec.
1911	—	—	12.0	10.4	6.7	3.5	3.2	2.9	3.1	2.3	4.3	4.4
1912	8.5	11.1	8.4	6.5	5.2	3.7	3.3	2.8	2.7	2.9	3.6	5.7
1913	8.4	8.9	7.1	5.7	4.0	2.6	2.7	2.5	2.3	2.2	2.6	4.4
1914	7.5	10.4	7.5	6.5	5.1	3.2	3.1	3.0	3.1	7.7	8.1	10.3
1915	15.0	14.8	12.0	11.2	8.5	6.7	6.3	4.0	3.6	3.5	3.8	4.5
1916	7.7	8.0	6.7	5.2	4.7	3.3	2.7	2.7	2.2	2.2	2.3	2.2
1917	5.4	5.9	5.5	7.0	4.4	2.8	3.1	3.3	2.8	2.4	2.8	2.4
1918	5.8	6.0	5.0	4.9	5.0	4.0	4.6	4.2	3.5	3.7	3.2	3.4
1919	7.3	7.5	7.6	8.1	7.5	6.1	4.6	3.8	3.2	3.1	3.2	3.8

De sedan sommaren 1919 uppåtgående konjunkturerna avspeglar sig tämligen tydligt i ovanstående arbetslöshetsfrekvens inom fackorganisationerna. Sedan augusti är arbetslösheten sålunda på retur i jämförelse med 1918. Samtidigt lyckades det också arbetslöshetskommissionen att avveckla understödsverksamheten på det fåtal orter, som ännu under sommaren fortsatt därmed, så att under hösten 1919 understödsverksamhet i stort sett endast pågått för arbetslösa f. d. tobaksarbetare, vilka jämlikt kungl. förordningen av den 2 augusti 1919 prövats vara i behov av särskild hjälp.

Beträffande arbetslöshetskommissionens verksamhet under år 1919 tillåter sig kommissionen hänvisa till den utförliga redogörelse, som blivit lämnad i »Berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit».

Vad angår det nuvarande läget och de närmaste utsikterna på den svenska arbetsmarknaden, så vågar arbetslöshetskommissionen åtminstone icke i sistnämnda avseende uttala några bindande förutsägelser. För ett sådant förhandsbedömande av den blivande arbetstillgången saknas, icke minst på grund av de pågående, svårartade arbetskonflikterna, alla fasta hållpunkter. Men denna ovisshet och osäkerhet rörande näringslivets och arbetsmarknadens framtidsutsikter torde också hava varit avgörande för Kungl. Maj:ts beslut att jämväl innevarande år äska nya medel för vidmakthållande av arbetslöshetskommissionens verksamhet som en den svenska arbetsmarknadens krisberedskap, i syfte att minska arbetslöshetsfaran och mildra dess verkningar. Ehuru berättigade förhoppningar kunna hysas, att kostnaderna härför under år 1920 torde komma att ställa sig

väsentligt lägre än under 1918 och 1919, så lärer enligt kommissionens uppfattning försiktigheten bjuda att icke minska det på tilläggsstat för år 1920 beräknade anslaget av 8 miljoner kronor. Det i statsverkspropositionen för samma ändamål på extra stat för år 1921 äskade beloppet av 2 miljoner kronor torde såsom under föregående år få anses fullt tillräckligt för den korta tid av år 1921, som kan komma att förflyta, intill dess frågan om eventuellt tilläggsanslag hinner undergå vederbörlig prövning.

Ett beviljande av dessa medel innebär givetvis icke, att de under alla omständigheter komma att förbrukas. Arbetslöshetskommissionen skall framdeles som hittills låta sig angeläget vara att iakttaga den sparsamhet med statens medel, som nu mer än någonsin är behövlig. Kommissionen vakar för närvarande noga över, att icke understödsverksamhet i oträngt mål tillgripes av kommunerna. På grund av den för närvarande (slutet av januari 1920) på sina håll tämligen utbredda säsongarbetslösheten, vars ekonomiska konsekvenser av förut anförda skäl (oregelbunden och mindre lönande säsong) innevarande vinter torde vara nog så kännbara för berörda arbetarkategorier, ha några kommuner (Nyköping, Södertälje, Hälsingborg, Lund) ansett sig nödsakade igångsätta understödsverksamhet för dessa arbetslösa. På andra orter har man av samma orsak varit benägen att återupptaga understödsverksamheten, men genom ingripande i rätt tid av Skogssällskapets statsarbeten, som anordnat lämpliga nödhjälpsarbeten, särskilt vägarbeten, har detta tills vidare kunnat undvikas. De kommunala hjälporganen hade också under senhösten av arbetslöshetskommissionen uppmanats, att då tecken till begynnande arbetslöshet förspordes och i varje fall före beslut om understödsverksamhets igångsättande, hänvända sig till kommissionen, vilken därefter anmodar statsarbetena att vidtaga lämpliga åtgärder *antingen* genom att meddela vederbörande arbetsförmedlingsanstalt på orten, att sådana arbetslösa, som provas vara berättigade att jämlikt gällande författning komma i åtnjutande av ett eventuellt arbetslöshetsunderstöd, kunna hänvisas till pågående nödhjälpsarbete vid någon av statsarbetenas fasta förläggningar, *eller* också i samråd med kommunalmyndigheterna på platsen söka få till stånd lämpligt sådant arbete inom kommunen eller i dess närmaste grannskap. Det är arbetslöshetskommissionens avsikt och förhoppning att på denna väg och inom den närmaste tiden få den påbörjade understödsverksamheten inom ovannämnda orter avvecklad.

Härmed har också kommissionen tagit ett ytterligare steg ifråga om arbetslöshetens bekämpande. I principiellt avseende föreligger visser-

ligen ingen avvikelse eller utvidgning av förut gällande och av statsmakterna uttryckligt gillade grundsatser för arbetslöshetskommissionens verksamhet. Kommissionen har nämligen städse hävdadt den uppfattningen, att offentliga hjälpåtgärder så vitt möjligt böra vara av förebyggande natur och åsyfta försörjning genom eget arbete. I Skogssällskapets statsarbeten, för vilkas organisation och verksamhet utförligt redogjorts i arbetslöshetskommissionens skrivelse till herr statsrådet den 10 mars 1919 (intagen i propositionen nr 300 vid 1919 års lagtima riksdag), förskaffade sig kommissionen ett lämpligt och elastiskt organ för dessa uppgifter, samtidigt som kommissionen vid varje tillfälle uppmanade kommunerna att i främsta rummet försöka bereda de arbetslösa utkomst genom anordnande av extra arbeten. Men medan statsarbetena tidigare avsågo ett omhändertagande av redan understödda arbetslösa genom sysselsättning med produktivt arbete, vilket särskilt med avseende å de talrika arbetslösa textilarbeterskorna under år 1918 motiverades även av moraliska hänsyn, ha statsarbetena under senare hälften av år 1919, i mån av sin numera utvecklade, anpassningsbara organisation och vunna erfarenheter efter en snart tvåårig verksamhet, kunnat användas för att mera direkt *förebygga* uppkomsten av ofrivillig arbetslöshet. Resultatet av denna statsarbetenas insats i kampen mot arbetslösheten har varit så tillfredsställande, att kommissionen anser sig böra uttala den förhoppningen, att härvid vunna erfarenheter och tillämpade metoder icke måtte lämnas obeaktade vid den framtida gestaltningen av svensk socialpolitik på detta område.

Vid den konferens med samtliga föreståndare för huvudkontoren inom Sveriges offentliga arbetsförmedling, som den 15—17 sistlidne december avhölls inför socialstyrelsen, och varvid erfarenheterna från de sista årens offentliga understödsverksamhet för arbetslösa utgjorde ett av de viktigaste överläggningsämnena, framhölls också enstämmigt den stora fördel och framgång, som nyssnämnda utsträckning av statsarbetenas verksamhet medfört i kampen mot arbetslösheten. Konferensen beslöt att i detta ämne göra följande uttalande:

»Arbetslösheten bör i främsta rummet bekämpas genom anvisning av arbete, i första hand till lediga platser på den öppna arbetsmarknaden och därefter i mån av behov till lämpliga nödhjälpsarbeten. Endast undantagsvis och då inga arbetstillfällen stå till buds, bör understöd utbetalas.

Erfarenheterna från de förflutna krisårens offentliga understödsverksamhet för arbetslösa hava vidare obestridligen givit vid handen, vilken betydelse den offentliga arbetsförmedlingens nuvarande organisa-

tionsformer i vårt land och ifrågavarande understödsverksamhets anknytning till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna haft för de arbetslösas plats- och yrkesörklighet. Härförutan skulle säkerligen såväl arbetslöshetens omfattning som därav föranledda kostnader för det allmänna stigit till långt högre belopp än vad nu varit fallet. På grund av principiella skäl och praktiska rön bör dock enligt konferensens uppfattning arbetsförmedlingens roll vid understödsverksamheten ifråga begränsas till att vara registrerings- och arbetsanvisningsorgan, medan prövningen av de arbetslösas understödsbehov samt fastställandet, utbetalningen och, på förekommen anledning, indragningen av understödet uteslutande bör ankomma på vederbörande kommunala hjälporgan.»

För att emellertid dylika statliga nödhjälpsarbeten endast skola behöva tillgripas i tvingande fall, hava de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, vilka ensamma äga att uttaga arbetslösa till dessa arbeten, genom socialstyrelsen ålagts att noga tillse, att de arbetslösa i främsta rummet anvisas till lediga platser på den öppna arbetsmarknaden och först därefter i mån av behov till nödhjälpsarbeten; vid sådant fall skall arbetslösheten städse vara oförvårdad, vilket icke anses vara händelsen, därest vederbörande förlorat sin anställning på grund av arbetskonflikt.

Beträffande den ekonomiska karaktären av de nödhjälpsarbeten, som utföras av Skogssällskapets statsarbeten, får kommissionen ånyo erinra därom, att dessa nödhjälpsarbeten visserligen icke i och för sig äro ekonomiska i vanlig affärsmässig mening, vilket sällan eller aldrig brukar vara fallet med sådana arbeten, men att de städse äro produktiva till sin karaktär. Sålunda hava under år 1919 av Skogssällskapets statsarbeten sysselsatts sammanlagt cirka 5,000 arbetslösa, mest stenarbetare, vilka tillhoppa utfört cirka 400,000 dagsverken, i form av skogsplantering, dikningar, nyodling, torvtäkt, dräneringar och vägarbeten. Av principiella skäl hållas lönerna vid dessa nödhjälpsarbeten lägre än den öppna marknadens; i december 1919 har sålunda ackordsförtjänsten i medeltal per effektiv arbetsdag för manlig arbetare utgjort kronor 8: 70. Då samtidigt understödssatserna för arbetslösa jämlikt de författningar, som ligga till grund för den offentliga understödsverksamheten, nämligen kungl. kungörelsen den 19 maj 1916 med tillägg senast den 16 augusti 1918, fortfarande utgöra per dag högst 3 kronor för man och hustru, 2 kronor för ensamstående man eller kvinna samt 60 öre för varje inom eller utom äktenskapet fött barn, är skillnaden mellan dessa sistnämnda belopp och de förtjänster, som kunna ernås på nödhjälpsarbetena, så pass stor och så lämpligt avvägd, att det för den arbetslöse i

regel är en ekonomisk fördel att taga anställning på statsarbetena. Förvägrar understödd arbetslös att utan giltigt skäl emottaga sådant lämpligt arbete, avstänges han från vidare understöd. I rätt många fall har också detta förekommit, varvid stat och kommun besparats avsevärda belopp. Det har därvid betecknande nog ofta visat sig, att de sålunda avstängda sedermera haft relativt lätt att på egen hand skaffa sig anställning.

Arbetslöshetskommissionen ifrågasätter icke heller någon ändring av nu gällande författningar, i vad understödsbeloppen och villkoren för deras erhållande avser. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att med hänsyn till önskvärdheten att förskaffa arbetslöshetskommissionen en bättre överblick över den ekonomiska sidan av kommunernas understödsverksamhet än som kan åstadkommas genom den nu stadgade månatliga rapporteringsskyldigheten från sådana kommuner till kommissionen, det vore behöfligt att på så sätt ändra i gällande författning nu föreskrivna ordning för statsbidragets utbekommande, att ansökan därom finge ställas icke, såsom nu är fallet till länshjälpkommittén för vidare befordran till vederbörande länsstyrelse, utan till arbetslöshetskommissionen. Vederbörande hjälpkommitté eller kommunala myndighet äger nu att efter varje månads utgång av anslaget för arbetslöshetens bekämpande utbekomma ersättning för den del av under månaden utlämnade arbetslöshetsunderstöd, som statsbidraget utgör. Framställning om utbekommande av sådan ersättning skulle hädanefter göras med användande av särskilt av arbetslöshetskommissionen fastställt formulär och ingivas, vid äventyr av ersättningsrättens förlust, senast sista dagen i nästföljande månad till arbetslöshetskommissionen, vilken skulle, efter sådan prövning av framställningen, som stadgas i kungl. cirkuläret den 26 februari 1915 angående granskning av framställningar om statsbidrag till medellösa arbetslösa, bestämma om ersättningsbeloppet. Utdrag av arbetslöshetskommissionens protokoll rörande kommissionens beslut om ersättning skulle av kommissionen överlämnas till statskontoret, som hade att direkt till vederbörande kommunala hjälpkommitté eller myndighet utanordna ersättningsbeloppet.

Det här föreslagna sättet för prövningen och utbetalningen av ersättningsbeloppen ansluter sig till den ordning, som föreskrives i kungl. kungörelsen nr 535 av den 2 augusti 1919 angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande nödlidande personer, och har vid den under höstens lopp utövade understödsverksamheten i detta syfte visat sig medföra den stora fördelen, att arbetslöshetskommissionen kan utöva effektiv ledning och tillsyn över de lokala organen. Denna uppgift

har beträffande allmänna understödsverksamheten hittills försvårats däri-genom, att icke alla kommuner iakttaga den föreskrivna regelbundna rapporteringsskyldigheten och understundom först efter flera års förlopp till länsbjälpkommittén inkomma med ansökan om statsbidrag.

Den granskning av de kommunala ersättningsanspråken, som hit-tills utövats av vederbörande länsbjälpkommitté, på så sätt, att den skulle med eget yttrande översända den kommunala ansökan till läns-styrelsen, kommer sålunda att bortfalla. Men då denna prövning hittills varit av övervägande formell natur, och då arbetslöshetskommissionen torde vara i stånd att stödd på ett rikare jämförelsematerial underkasta sådan ansökan en mera ingående saklig granskning, synes nämnda för-ändring av länsbjälpkommittéernas uppgift ej behöva uppväcka några betänkligheter. Vid kommuns ansökan om högre statsbidrag än 50 % kommer däremot framdeles som hittills länsbjälpkommitténs yttrande att städse bliva inhämtat.

*Departe-
mentschefen.*

Arbetslöshetskommissionens nu återgivna redogörelse utvisar, att den av världskrigets faktiska avslutande framkallade omläggningen av produktionen även i vårt land medförde svårigheter, som starkt återverkade på arbetsmarknaden under förra hälften av år 1919. Även om stora delar av näringslivet kunnat under de nästföregående åren väsentligt konsolidera sin ekonomiska ställning och till följd härav bibehålla och själva sörja för sin arbetskraft, så var dock läget särskilt under årets första kvartal sådant, att det allmännas hjälpåtgärder togos ganska starkt i anspråk. I den mån tillgången å vissa råvaror under sommaren ökades och förhållande-na i övrigt började stadga sig, inträdde emellertid en i allmänhet visserligen långsam men stadig förbättring. Denna framträdde särskilt inom textil-, konfektions- och skoindustrierna, vilka tidigare befunnit sig i mycket tryckt läge, men nu åter kunde bereda full sysselsättning åt de kvarvarande arbetarstyrkorna, ja, till och med rapporterade brist på arbetskraft till följd av den avgång, som ägt rum trots deras egna och det allmännas hjälpåtgärder. Ytterligare förbättring i redan förut gynnsamma konjunk-turer inträdde med den internationella samfärdselns frigivande för olika grenar av trävaruindustrien samt för skeppsvarven och den elektriska industrien. Inom övriga områden av mekanisk verkstadsindustri fortfor emellertid den depression, som efterföljt högkonjunkturerna under kriget, vilket givetvis återverkade på järnbruken och malmgruvorna. Att stag-nationen inom byggnadsindustrien i städerna icke medförde mera fram-trädande arbetslöshet inom hithörande arbetargrupper, berodde på att dessa redan tidigare under krisen avsevärt förminskats genom övergång till andra

yrken eller avflyttning till landsbygden. I det stora hela utmärktes sommaren och hösten 1919 av en förbättring i läget, som åskådliggöres av de i arbetslöshetskommissionens redogörelse återgivna siffrorna rörande arbetstillgången inom industrien, omsättningen vid arbetsförmedlingsanstalterna samt arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Å andra sidan präglades affärsläget uppenbarligen av en viss osäkerhet och tveksamhet hos företagarna, beroende på den över hela världen märkbara ovissheten om de allmänpolitiska, ekonomiska och sociala förhållandenas utveckling. I främsta rummet torde denna tveksamhet hava förorsakats av prisnivåns bristande stabilitet och olika läge inom olika länder. Förutom det att härav kalkyler och affärer på längre sikt försvårades, kunde med fog befaras allvarliga rubbningar, innan en utjämning och verklig stabilisering inträdde.

Dessa farhågor äro otvivelaktigt fortfarande ägnade att återhålla företagsamheten och förhindra ett verksamt utnyttjande av de lättnader, som fredstillståndet och den internationella samfärdselsens frigivande eljest medfört. Härtill komma starka slitningar mellan arbetsgivare och arbetare i vårt land liksom överallt i världen, framkallade i främsta rummet av förskjutningarna i prisnivån. Givetvis har produktionen menligt påverkats härav.

De senaste rapporterna från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna lära ge vid handen, att till följd av de stora arbetskonflikterna under den hittills gångna delen av året en avmattning inträtt inom åtskilliga av konflikterna icke direkt berörda verksamhetsgrenar och givit anledning till arbetslöshet. Ehuru frågan om arbetstidens längd genom antagandet vid nästföregående riksdag av lagstiftning i ämnet icke i allmänhet behöver förorsaka sådana meningsskiljaktigheter, som eljest varit att befara, föreligga i samband därmed tvistefrågor, som givit anledning till slitningar. Men framför allt är det spörsmålen om arbetslönens avvägande efter levnadskostnaderna samt om en förhöjning i arbetarnas standard, som framgent synas kunna framkalla störningar å arbetsmarknaden, när arbetsgivarna, under åberopande av det allmänna ekonomiska läget och de oberäkneliga prisförhållandena, icke anse sig kunna avtalsvis förplikta sig till önskade medgivanden.

Såsom dessa förhållanden nu kunna bedömas synes fortfarande allvarlig risk föreligga för uppkomsten under årets lopp av oförvållad arbetslöshet till betydande omfattning. Å andra sidan föreligga omständigheter, som äro ägnade att verka i motsatt riktning. Sålunda är det otvivelaktigt, att den nyss berörda arbetstidslagstiftningen, som i hela sin vidd kommer att vara gällande från och med instundande juli månads ingång, kommer att

nödvändiggörä viss utvidgning av arbetsstyrkorna, varigenom en del ledig arbetskraft successivt uppsuges. Vidare lärer ett bifall till den omfattande plan till bostadsbyggnadsverksamhetens främjande, som av Kungl. Maj:t torde komma att föreläggas riksdagen, omedelbart verka upplivande på företagsamheten inom hithörande yrken och bereda utrymme för mer arbetskraft än som under de senaste åren där funnit användning. Slutligen hava betydande anslagsbelopp nu av riksdagen äskats för fortsatt bedrivande och igångsättande av arbetsföretag för statens räkning, vid vilka avsevärda arbetsstyrkor kunna erhålla sysselsättning. Måhända kan även jordbruket bereda utrymme för ytterligare någon arbetskraft, om ock arbetslöshetskommissionens utredningar giva vid handen, att dess behov blivit under de gångna krisåren jämförelsevis väl tillgodosett.

Åtskilliga möjligheter yppa sig sålunda för de arbetslösas tagande i anspråk å den öppna arbetsmarknaden, och ligger det i sakens natur, att dessa möjligheter i första hand skola utnyttjas vid bekämpandet av den arbetslöshet, som på åtskilliga håll kan befaras. Tack vare den utveckling, som den offentliga arbetsförmedlingen efter hand ernått inom landets skilda delar, låter sig utbytet av arbetskraft mellan olika arbetsområden och orter snabbt och effektivt verkställas. Under krisens förlopp hava också såväl de offentliga understödsorganen som ock de arbetslösa fått allt starkare förståelse för betydelsen och nyttan av en utjämning av tillgång och efterfrågan å arbetsmarknaden, så att icke genom bristande smidighet och anpassning det allmännas hjälpåtgärder på ett håll stå hindrande i vägen för arbetslösas överflyttning till ett annat, där de behövas.

I trots härav lära statsmakterna icke kunna underlåta att inför de osäkra utsikterna å arbetsmarknaden vidtaga erforderliga åtgärder för att kunna även i fortsättningen verksamt ingripa stödjande. Till vad härom redan anförts torde böra erinras, att stenindustrien fortfarande, väsentligen till följd av de för exporten hinderliga valutaförhållandena, befinner sig i sådant läge, att dess arbetarstam, som reducerats till endast ungefär $\frac{1}{4}$ av vad den var vid krigsutbrottet, är för sin utkomst nästan helt hänvisad till det allmännas åtgöranden. Såväl med hänsyn till angelägenheten av att icke denna industri för framtiden helt desorganiseras genom fullständig brist på yrkesduglig personal som ock av nödig omtanke om de äldre, försörjningspliktiga och ofta med egna hem försedda arbetarna samt deras i regel mycket talrika familjer, blir det framgent oundvikligt att bringa dem effektiv hjälp. Under de förflutna åren har denna hjälpverksamhet företrädesvis bedrivits efter tvenne linjer, nämligen dels vintertiden genom stenbeställningar för statens räkning, genom vilka arbetarne kunnat sysselsättas inom sitt yrke, dels ock sommartiden genom allehanda för dem lämpade

vägbyggnads-, vattenavlednings- och skogsodlingsarbeten.¹ Dessa senare hava till väsentlig del utförts genom förmedling av *Skogssällskapets statsarbeten*,¹ vid vilka även ett stort antal arbetslösa från andra yrkesområden, såväl manliga som kvinnliga, kunnat beredas utkomst genom eget produktivt arbete. Såsom i prop. nr 300 vid 1919 års riksdag närmare framhållits, har visserligen det på sådant sätt utförda arbetet icke motsvarat kostnaderna — något som ju icke heller kunde förväntas — men har i allt fall lämnat resultat av bestående värde. Av betydande ekonomisk betydelse har vidare varit, att genom sådana arbeten, som skäligen avpassats efter olika arbetargrupperns olika förutsättningar, beretts möjlighet att pröva, i vad mån arbetslösheten berott på bristande villighet att antaga annat lämpligt arbete än inom det egna yrket. Nu anförda synpunkter ävensom de särskilda svårigheter, som drabbat vissa grupper av flottans varvsarbetare samt stenarbetarna, hava föranlett arbetslöshetsmedlens tagande i anspråk för bland annat tillverkning av järnvägsvagnar vid flottans varv i Karlskrona och förberedande arbeten för anläggning av en docka vid flottans varv i Stockholm.

Arbetslöshetskommissionen har nu under åberopande av de gynnsamma erfarenheterna av den förebyggande verksamheten i allmänhet samt av *Skogssällskapets statsarbeten* i synnerhet såsom sin uppfattning uttalat, att den arbetslöshetshjälp, som i fortsättningen behöver anordnas, bör så vitt möjligt anordnas medelst arbetsföretag enligt de principer, som under de senaste åren alltmer kommit att tillämpas. Det bör med avseende härå särskilt erinras, att då arbetslöshet nu icke synes förestå inom yrken med större antal kvinnliga arbetare, det lär ställa sig mindre svårt att finna lämpliga slag av arbeten samt att vidtaga erforderliga anordningar för de arbetslösas mottagande och omhändertagande. Om också svårigheter givetvis allt fortfarande komma att yppas för sådan förebyggande verksamhet, äro erfarenheterna av densamma så pass uppmuntrande ur synpunkten av såväl de arbetslösas som det allmännas intressen, att ett fortgående på den inslagna vägen synes vara att förorda.

Icke desto mindre ligger det i sakens natur, att vid mera omfattande arbetslöshet lämpliga arbetsföretag icke alltid kunna anordnas för upptagande av dem, som skäligen kunna göra anspråk på hjälp. Såsom en nödfallsutväg lärer sålunda understödsverksamheten böra bibehållas, särskilt för arbetare, som på grund av ålder, kroppslig bräcklighet, familjeförhållanden eller andra skäl icke kunna förflyttas eller användas till före-

¹ Rörande dessa arbetens organisation, beskaffenhet, omfattning m. m. hänvisas till proposition nr 300 vid 1919 års riksdag ävensom till Soc. Meddelanden 1920 s. 153 ff.

fintliga arbeten. De av arbetslöshetskommissionen i dess förut återgivna framställning vidtagna åtgärderna till begränsning av understödslämnandet synas välbetänkta och innebära lämpliga garantier mot dess tillgripande och användande i andra fall, än då särskilda skäl därtill föreligga.

Framhållas bör i detta sammanhang, att viss utredning under den närmaste tiden torde komma att igångsättas rörande byggnadsverksamhetens arbetsförhållanden samt att därvid jämväl torde komma att övervägas frågan om nyrekrytering av den arbetskraft, som kan erfordras för genomförandet av den tillämnade planen till bostadsbyggandets främjande. För den händelse vid denna utredning skulle framgå, att behovet av ökad arbetskraft för byggnadsyrkena lämpligen bör tillgodoses genom överförande dit av arbetslösa från andra yrken, lärer hinder icke böra möta för att för deras utbildning anordna sådan understödsverksamhet, som kan befinnas lämplig.

Med avseende å de av riksdagen tidigare prövade grunderna för själva understödsverksamheten torde några förändringar icke vara påkallade. Emellertid har arbetslöshetskommissionen framhållit, att den hittillsvarande anordningen för kommunernas utbekommande av statsbidrag icke varit fullt tillfredsställande ur den synpunkten, att kommissionen icke haft tillfälle att direkt följa dess ekonomiska sida. Kommissionen hemställer därför om sådan ändring i nu härom gällande bestämmelser att, i anslutning till vad föreskrivits genom kungörelse den 2 augusti 1919 (svensk författningssamling n:r 535) angående understöd i vissa fall åt genom tobaksmonopolets införande arbetslösa personer, framställning om ersättning av statsmedel för under månaden utlämnade understödsbelopp skall innan utgången av nästföljande månad göras hos arbetslöshetskommissionen, vilken har att bestämma understödsbeloppet samt anmäla det samma hos statskontoret för utanordning till kommunen. Då den sålunda föreslagna anordningen icke blott skulle underlätta arbetslöshetskommissionens övervakande av understödsverksamheten utan jämväl vore ägnad att bereda vederbörande myndigheter bättre översikt över arbetslöshetsanslagens tagande i anspråk, synes mig ifrågavarande förändring vara ändamålsenlig.

Vid övervägandet av de belopp, som kunna erfordras för att staten må vara fullt rustad för verksamt bekämpande av arbetslösheten, bör hänsyn tagas till att av landstingen anvisats tillhoppa omkring 2 miljoner kronor, företrädesvis avsedda att utgå i form av lån till kommuner. Jag erinrar vidare, att för statsarbeten eller statsunderstödda företag finnas disponibla avsevärda summor, vilkas användande kan väsentligen förebygga arbetslöshet. Uppmärksammas bör därjämte, att av de förut om-

nämnda under år 1919 till arbetsföretag för arbetslöshetens bekämpande anvisade statsmedlen icke mindre än 5,7 miljoner kronor anvisats under december månad samt att dessa belopp nästan helt komma till användning först under innevarande år. Med hänsyn härtill och då av 1919 års riksdag för år 1920 beviljats 2,000,000 kronor för ifrågavarande ändamål, lärer för innevarande år ytterligare icke erfordras mer än det preliminärt beräknade och av arbetslöshetskommissionen nu föreslagna beloppet av 8,000,000 kronor. Jag förutsätter emellertid härvid, att de statsmedel, som tillkomma kommuner för understödsverksamhet under år 1919 och icke vid detta års utgång hunnit av dem uttagas, skola utanordnas på vederbörande anslag för år 1919.

Anslagsbehovet för nästkommande år kan av naturliga skäl icke med större säkerhet bedömas. Enär det belopp av 2,000,000 kronor, som för ändamålet beräknats å 1921 års riksstat, i allt fall torde bliva tillräckligt för att möta de närmaste kraven, innan riksdagen år 1921 kan bliva i tillfälle bevilja erforderliga tilläggsanslag, synes anledning saknas att nu ifrågasätta ändring i detta avseende.

På grund av vad nu anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för bekämpande av arbetslösheten, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder, anvisa
dels på tilläggsstat för år 1920 ett förslagsanslag, högst, 8,000,000 kronor,
dels ock på extra stat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, 2,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet skulle av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Adeltgren.